

Протягом трьох останніх десятиліть людство мало можливість спостерігати за деякими країнами, що розвиваються, що демонстрували світу "економічні чудеса". Звичайно ж, мова йде про молоді найбільш розвинені держави, що у 60-70 р. виділилися і відокремилися в окрему групу, що одержала назву "Нові індустріальні країни"(New industrializing countries). Ця група постійно поповнюється, і в даний час до неї входять близько півтора десятка країн і територій. Стійке місце серед них займає Південна Корея. Про швидкий економічний ріст Республіки Корея говорилось чимало. Цю "історію успіху" пов'язують із високими темпами росту ВВП, що склали 8,6% у період із 1962-1988 р і перетворенням країни з традиційно сільськогосподарської в цілком індустріальну, серед досягнень якої рівень ВВП на душу населення більш 5000\$ і 13 місце в списку головних торгових держав світу. На стрімке зростання економіки Південної Кореї впливають різноманітні чинники - об'єктивні і суб'єктивні, економічні і політичні, внутрішні, такі як: - орієнтована на експорт, на взаємодію з зовнішнім світом стратегія розвитку; сприятливий міжнародний економічний клімат 60-х-першої половини 70-х років, що полегшив доступ до зовнішніх джерел ресурсів; - сильне й ефективне керівництво в особі авторитарних урядів, що відклали демократичні і політичні перетворення на користь економічного розвитку; малі витрати на утримання військово-промислового комплексу (2-3% проти 60-70% північно-корейських витрат); залучення іноземних капіталовкладень - як фінансових, так і технологічних: промислове устаткування і "know how"; - етнічна і культурна однорідність, а також конфуціанська традиція, що надає особливу цінність працьовитості, освіті, життєвому успіху і відданості своїй нації. Ці і багато інших чинників багато в чому визначили швидкі темпи розвитку економіки Республіки Корея. На жаль, питання, що стосуються економічного розвитку Південної Кореї в даний час недостатньо широко освітлений в Україні. Через відсутність сучасних статистичних даних у рефераті фігурують цифрові дані до 1990 р. Але незважаючи на те, що цифри декілька застаріли, наявна в нашій країні інформація достатньо правдиво відбиває положення справ у Південній Кореї. Про чинники економічного розвитку Південної Кореї можна говорити багато і докладно, проте у своєму рефераті мені хотілося б зупинитися на ролі держави, експортній політиці і запозичених технологій (як промислового устаткування, так і "know how") у розвитку економіки Республіки Корея. Що стосується чинника експортної політики, то було б справедливо вважати його найбільш вагомим чинником, що слугував рушійною силою росту корейської економіки. Про роль держави тому що цей чинник є одним із визначальних чинників швидкого темпу розвитку економіки Кореї. Що стосується ролі запозичених технологій, то цей чинник не був визначальним, звертання до закордонних технологій явилось природним наслідком експортної моделі розвитку економіки Кореї, тому не можна не оцінити роль цього чинника у формуванні сучасної економіки Кореї і залученні країни до світових досягнень НТР. Також цей чинник недостатньо широко освітлений у російській літературі в порівнянні з іншими факторами, але проте на мій погляд він не тільки становить інтерес для вивчення, а й може бути і частково застосований (але в адаптованому до місцевих умов вигляді) й в Україні.

УРЯДОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЯК ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОГО РОСТУ ПІВДЕННОЇ КОРЕИ.

Одним із чинників, що пояснюють стрімке зростання економіки Південної Кореї, являється сильне й ефективне керівництво в особі авторитарних урядів, що відклали політичні перетворення на користь економічного розвитку.

Уряд приймав нові закони і старанно переглядав вже існуючі, а також приймалися заходи політичного характеру з метою збільшення прибутків, розширення експорту, сприяння вкладенню як національного, так і іноземного приватного капіталу, залучення інвестицій і технологій з-за кордону. Уряд зробив максимум можливого для створення соціальної інфраструктури: дороги, дамби, порти, залізниці і школи. До уряду часто зверталися з проханнями взяти на себе ризик, пов'язаний із інвестиційною діяльністю приватних підприємців, надаючи гарантії по зовнішніх позиках, використовуваним для покриття витрат на великомасштабні проекти.

Очевидно, що в сучасних умовах високорозвиненого поділу праці в основі будь-яких регулюючих заходів лежить грошовий обіг. У Кореї досягненню фінансово-грошової збалансованості приділялася першочергова увага. Навіть у роки значних господарських труднощів грошовий обіг, інфляція, дефіцит державного бюджету не виходили з під контролю держави. Центральну роль у цьому грала державна монополія в кредитно-фінансовій системі. Інший важливий напрямок державного регулювання Південної Кореї пролягає у валютній сфері. У різних варіантах примус до тримання іноземної валюти на спеціальних рахунках у ЦБ, що діє в Кореї з 1949 року. Концентрація фінансових і валютних ресурсів в руках держави впливало на формування основних пропорцій суспільного виробництва. При цьому основна ставка робилась на всебітне заохочення експорту. Держава використовувала субсидування національних експортерів, яким надавалися банківські пільги. По самих скромних оцінках тільки в 70-ті роки вони щорічно поглинали не менше 1/10 ВВП. Державні кредити такого роду складали:

15% від ВВП - 1962-1966 р.

39% від ВВП - 1932-1936 р.

46% від ВВП - 1977-1981 р.

При цьому потрібно відзначити, що кредити концентрувалися в потенційно найбільше ефективних сферах економіки. Також здійснювався контроль за ефективністю застосування кредитів.

Висока активність державного регулювання з великою виразністю виявляється у формуванні отраслевих пропорцій. Наприклад, при проведенні аграрної реформи найважливішою складовою частиною стало примусове роздрібнення значних земельних наділів на більш дрібні заходи, неможливий без прямого активного втручання держави. У цьому зв'язку варто посилатися на програму "цільового розвитку".

Починаючи з 70-х років спеціальними законами виділялися 7 галузей першочергової уваги: -машинобудування, електроніка-текстильна промисловість, чорна металургія -кольорова металургія –нафтохімія, кораблебудування. Цим галузям надавалася явна перевага в постачанні ресурсами, вони користувалися переважними податками й іншими пільгами. Одночасно держава жорстко регулювала конкуренцію в пріоритетних галузях, примушуючи до об'єднання приватних компанії або до відходу з даного ринку. Держава нерідко йшла на пряму компенсацію збитків" обраних експортерів". Особо варто відзначити, що пільги, надані державою призвели до утворення високомонополізованої виробничої, особливо експортної структури. У першій половині 80-х років частка 30 найбільших південнокорейських конгломератів в обробній

промисловості досягла 1/3, а в експорті перевищила 1/2. Бачачи сильний вплив держави на економіку Південної Кореї виникає питання: чи можна розглядати корейські приватні фірми як самостійні одиниці. Це питання можна поставити на підставі таких чинників: 1. висока залежність діяльності приватного сектора від притягнення позикових засобів

2. під контролем держави знаходиться якість продукції в найважливіших експортних галузях. Держава домоглася, щоб ціни на товари, імпорт яких заборонявся або обмежувався не перевищували умовно середньосвітові.

3. кожний місяць проводилися наради з питань експорту під керівництвом президента країни, на яких встановлювалися орієнтовно експортні завдання значним конгломератам.

4. держава жорстко контролювала робоче спрямування, що позбавило підприємців від яких-небудь серйозних проблем крім "капітал-праця". Не менше жорстко держава в Південної Кореї контролює іноземний капітал. Важливо відзначити, що прямі іноземні капіталовкладення з 1967-1986 рр. складають менше 2% від сумарних валових інвестицій. Південна Корея намагається залучити не будь-які іноземні інвестиції, а тільки ті, що входять в загальну стратегію її розвитку. Тому не менше 2/3 іноземних капіталовкладень концентруються в таких пріоритетних галузях, як хімія, машинобудування і електроніка.

У такий спосіб ми маємо " тристоронній альянс": держава-місцевий капітал- іноземний капітал. Але при безперечному дотриманні інтересів усіх трьох сторін, держава є єдиним цілком самостійним учасником, рішення якої обов'язкові для всіх інших.

Також заслугою держави є централізоване планування з використанням середньо-та довгострокових планів і цільових програм, із установленням часом конкретних промислових завдань і термінів їхнього виконання, із суворою системою контролю господарської діяльності і безжалісного економічного знищення невдач. Посуті економіка Південної Кореї подає найбільш гармонічне сполучення планового і ринкового засобів ведення господарств. Коротко кажучи, те саме формування і уміле використання такого механізму і дозволило Південній Кореї в стислі строки перебороти бар'єр слаборозвинутості і зайняти гідне місце у світовій цивілізації.

ЗАПОЗИЧЕННЯ ЗАКОРДОННИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Поряд із притягненням іноземних інвестицій, починаючи з 80-х років економічна політика Південної Кореї була спрямована на залучення з-за кордону сучасних технологій. Хоча в силу різноманітних причин обсяги запозичень в області технологій були не настільки значними, як у сферах позикових засобів і прямих капіталовкладень, її роль у переносі південнокорейської економіки на сучасні рейки й у залученні країни до досягнень НТР була достатньо висока. Для широкого впровадження сучасних технологічних процесів необхідно було придбати відповідному техніку.

Серед закупованої техніки, безпосередньо не пов'язаної з виробничими процесами, переважає місце займали транспортне устаткування, електроприлади і апаратура. За умовами, укладення контрактів подібного роду постачання, фінансувалися кредитами з розрахунку 3% річних із погашенням заборгованості в трирічний термін. Крім зазначеного Південна Корея була змушена одержувати і машинне устаткування, безпосередньо використовуване в виробничих процесах. Як правило, закупівлі верстатів і агрегатів супроводжувалися придбанням прав на використання технологічних процесів.

Потреба в них збільшувалася з кожним роком. Відповідно росли і відрахування на оплату як самої техніки, так і технології "know how". Усього за 1962-1982 . між Південною Кореєю і розвиненими капіталістичними країнами була зафіксована 2281 угода на придбання технічних "know-how" сума 681 млн. \$, що загалом склало 47,7% суми прямих інвестицій за той же період. Левина доля угод, пов'язаних із придбанням виробничого обладнання і пов'язаних із ним "know how", припадало з японськими бізнесменами (56,4%), хоча до співробітництва з південнокорейськими фірмами у цій галузі почалося на 4 роки пізніше чим американські та інші ділові контакти. Домінуючим була і питома вага Японії в сумах південнокорейських відрахувань за використовувану техніку і технології. Усього за 10 років (1967-1977) японські підприємці одержали 52млн.\$ (59%), тоді як за 15-літній термін (1962-1977) Америці і Західної Німеччини дісталось відповідно 24.3 млн. \$(27.7%) і 4.4 млн. \$(5%). 1975г. 64.1 % всіх відрахувань за використання техніки і технологій припадало на долю США и Японии 4796 і 7074 млн. \$. Відмічаючи винятково високий ступінь залежності від цих двох країн, південнокорейська асоціація Зовнішньої торгівлі 17 липня 1976 р. виступила з пропозицією негайно диверсифікувати джерела, із яких запозичується і впроваджуються техніка і технології. Проте спонукальним мотивом цього слугували не тільки кількісні розрахунки.

По оцінкам Національного Інституту Науки і техніки виходило, що тільки 30% "know how" (запозичених із США і країн Західної Європи) можна було віднести до передових технологічних процесів, а ще залишилися 70% (запозичені з Японії) оцінювалися як відсталі і застарілі.

Після проведеного дослідження в Південній Кореї був створений Консультаційний Центр по впровадженню технології, що давав (при консультації іноземних спеціалістів) попередні оцінки "know how", намічених до впровадження, із метою усунення негативних впливів.

У світлі викладених даних хотілося б відзначити і те, що бували випадки (причому, далеко не поодинокі), коли японські фірми продавали деяке устаткування по спекулятивним цінам при тому, що що вироблена на цьому устаткуванні продукція не відповідала прийнятним стандартам.

Про подібного роду казуси південнокорейська преса повідомляла неодноразово, і, певне, аж ніяк не випадково в середині 70-х років сеульські влади прийняли ряд заходів, спрямованих на верифікацію джерел не тільки позик, але і технічної допомоги. Проте, на практиці відбулася диверсифікація не джерел позик, а технологічних процесів у сфері розподілу по окремих галузях південнокорейської промисловості.

Розглянувши в цілому положення з запозиченням ззовні сучасної технології на тривалому відрізку часу, простежимо тепер динаміку цього процесу. Запозичення іноземної техніки і технології розподілюється на три періода. Протягом першого періоду (1962-1966) число угод і їхньої вартості виражалася мінімальними величинами. Це пояснювалося з одного боку, обмеженістю задач, а з іншої сторони - нестабільністю політичної ситуації в Південній Кореї і недовірою, що виникає в ділових колах розвинутих капіталістичних країн, про те, що їхнє устаткування і технології потраплять у надійні руки. Під час другого періоду Південна Корея по-справжньому приступила до реалізації програми індустріалізації. Створення абсолютно нових для країни галузей виробництва обумовило різке зростання потреб у сучасній технології, що привело до залучення закордонних "know how".

Протягом другого періоду спостерігається швидкий ріст як числа укладених угод (у

9,6 разу), так і сум корейських відрахувань за запозичену техніку і технологію (у 35,5разів). Очевидна перевага другої із названих цифр являється свідченням того, що в Південну Корею стали поступати складна техніка і дорога технологія. Характерні риси третього періоду (1977-1988) визначаються переходом до "нової стадії індустріалізації", основні задачі якої зводилися до того, щоб здійснити поступовий перехід від виробництва трудомісткого до виробництва капіталоємного і техноєногому.

Виконання кардинальних задач завершальної стадії індустріалізації спиралися в проблему запозичення і впровадження новітньої техніки і передової технології.

У квітні 1979 року корейські влади внесли чергові поправки в правила залучення іноземної технології й здійснили в такий спосіб другу фазу лібералізації.

Нові правила забороняли купівлю технологій:

1. якщо контрактами передбачалося усього лише просте використання зразків, фабричних марок і торгових знаків;
2. якщо контракти мали на увазі тільки продаж сировинних матеріалів або окремих компонентів, деталей і вузлів для згаданої продукції;
3. якщо контракт містив несправедливі й обмежені умови щодо експорту що намічаються до випуску виробів;
4. якщо контрактом пропонувалася технологія застаріла, недосконала ,або з деякими відхиленнями від норми;
5. якщо контракти стосувалися особливої технології, які, по визначенню міністра зі справ науки і техніки, "служувало інтересам незалежного розвитку";
6. якщо міністр економічного планування не вважав за можливе визнати ті або інші контракти життєво необхідними.

Як відзначалося вище, по переглянутих правилах влади могли без коливання відхилити заявку, якщо запропонованим контрактом передбачалося лише просте використання південнокорейськими фірмами іноземних торгових марок і фабричних знаків. Спонукальним мотивом для корейських бізнесменів служувало в даному випадку бажання місцевих споживачів до придбання товарів із закордонною фабричною маркою, оскільки якість виробів, що випускаються для реалізації на внутрішньому ринку, лишало бажати кращого. Крім того, південнокорейські фірми намагалися таким шляхом розширити свої зовнішні ринки, збуваючи на них вітчизняні вироби, прикрашені який-небудь прославленою іноземною маркою. Влади як і тепер негативно ставилися до подібної непатріотичності споживачів і не зовсім чистим прагненнями бізнесменів. У 1978 р.у Кореї було зареєстровано усього лише біля 15 фірм, що використовувала закордонні торгові марки.

Цілком,можливо, що правила, що стосуються іноземних фабричних знаків, впроваджувались в життя, якби не дві обставини, пов'язані із спортом: чергові азіатські ігри 1986 року й Олімпіада 1988 року. Передчуваючи величезний вплив закордонних гостей, влади миттєво послабили заборону на використання закордонних фабричних знаків. Як наслідок цього число фірм, що користуються іноземними торговими марками за період із 1978 по 1983 рік збільшилося в 32,3 раз. Також помітно зріс притоку ультрасучасної технології в електронну промисловість і машинобудування. Протягом 1982 року кількість угод по передачі електронних технологій південнокорейським фірмам перевищило рівень 1981 року на 28,7%. Поступово уряд робив все більшу ставку на самих розробках технологій. Президент наполягав на тому, щоб усі приватні фірми в

обов'язковому порядку обмінювалися наявними в їхньому розпорядженні закордонними технологіями. У свою чергу Міністерство торгівлі і промисловості оголосило, що воно буде заохочувати впровадження дрібними і середніми фірмами нових закордонних технологій. Система заохочування набрала сили з 1984 року й у першу чергу розповсюджувалася на фірми, зайняті випуском електронних виробів. Був створений фонд фінансової і технічної допомоги компаніям, що відважилися розгорнути діяльність на престижному, але поки незвіданому поприщі електроніки. У 1988 році сума фонду складала 400 мільйонів доларів.

З 12 серпня 1983 року Міністерство фінансів поставило за обов'язок банкам інтенсивно підтримувати приватні фірми, що звертаються за позиками з метою впровадження іноземних технологій. Спеціальні позики підтримки давалися на п'ятирічний термін, при дворічному пільговому періоді, із розрахунку 10% річних.

У світлі викладених даних, доцільно виділити черговий, четвертий період, що характеризується помітним креном убик США і головних країн Західної Європи в галузі запозичення технологій. Подібний крен можна пояснити тим, що США і Західна Європа, не бачачи в Південній Кореї потенційного конкурента, поставляли самі сучасні. Тоді як Японія, стурбована швидкими темпами розвитку сусіди, поставляла в Корею далеко не самі сучасні технології.

Досить численні угоди по передачі "know how" у 1983 року ділилися на три категорії. Задача угод першої категорії: засвоїти за допомогою закордонної технології випуск якого-небудь виду продукції, що не виготовлялись раніше в Кореї, з метою монополізувати їхнє виробництво і збут на внутрішньому ринку.

Другу категорію складають угоди, у яких корейські фірми ставили перед собою задачі, пов'язані з розширенням експорту, - засвоїти власний випуск нових високоякісних виробів і вийти з ними на зовнішній ринок.

Угоди третьої категорії, у яких із корейської сторони брали участь лише найбільші фірми, переслідувалася ціль підйому окремих галузей вітчизняної промисловості на якісно новий щабель. Прикладом такої угоди може бути технічна угода між корейською фірмою "Sumsung", американською компанією "Micron technology", і з японською корпорацією "Sharp". За умовами угоди корейська сторона заручилася правом експортувати в США кристали для чіпів пам'яті (сьогодні компанією Самсунг розроблено нову технологію мікросхем ОЗУ –Direct Rambus). Для цього недалеко від Сеула був побудований завод для виготовлення напівпровідників. За перші п'ять років експлуатації заводу сума експорту склала 650 мільйонів доларів. Почувши, що справа, почата цією фірмою приносить величезний прибуток до виробництва напівпровідників підключилися такі фірми, як "Daewoo" і "Gold Star".

Можна посилатися і на південнокорейське суднобудування. Переймаючи технології (на початку з Японії, а потім з Англії, Франції, Норвегії і Голландії), Південна Корея по обсягу отримує замовлення на кораблі й вийшла на друге місце у світі.

Обладнання південнокорейської промисловості новими видами устаткування відбувалося по різних каналах. Промислове устаткування надходило і по лінії комерційних позик, але аж ніяк не завжди разом із ними давалася допомога, тому турбота про підготування відповідних технічних кадрів лягала на плечі корейців.

Інша картина склалася при передачі "know how". У відповідність із технічними угодами закордонна фірма брала на себе зобов'язання або спрямовувати в Південну Корею технічних консультантів, або підготувати місцевих спеціалістів. У підготуванні

місцевих кадрів і складалася особлива цінність закордонної технологічної підтримки, за умови, якщо вона знаходилася на рівні останніх досягнень НТР.

Як відзначалося вище, що по сумарній вартості запозичених технологій не йшло ні в яке порівняння ні з прямими інвестиціями, ні тим більше з комерційними позиками. Однак, поступаючись їм у зазначеному плані, іноземна технологічна допомога у багатьох випадках приносила більш позитивні результати, а іноді і більш швидку віддачу, ніж комерційні позики і прямі інвестиції. От чому останнім часом Південна Корея стала приділяти підвищену увагу запозиченню передової технології і притягненню в змішані підприємства прямих інвестицій, якщо іноземні капіталовкладення обіцяють їй підвищення технічного рівня вітчизняної промисловості.

Використана література:

1. Страни Мира:Краткий полит-экономический справочник. Республика, 1997
2. Государственный сектор в экономике развивающихся стран. С.А. Сосна.